

SÁMIID RIEKKASEARVI
Svenska Samernas Riksförbund · SSR

Inledningsanförande på SSRs Landsmöte i Hemavan 2010

Förbundsordförande Jörgen Jonsson

Välkomna till SSRs landsmöte här i Hemavan. Det är en stor tillfredsställelse för mig att kunna hälsa er alla välkomna till detta landsmöte och konstatera att så många har kommit för att hjälpa till med att forma SSRs samepolitik eller för att lyssna.

Första året för mig som ordförande har avslutats och jag kan konstatera att tiden har gått fort. Jag har upplevt ett mycket spännande år med många intressanta arbetsuppgifter. I arbetet som ordförande har jag träffat många intressanta människor och bekantat mig med SSRs fantastiska och engagerade personal och styrelse. Mycket av min tid har jag fått avsätta för att sätta mig in i alla organisationens arbetsuppgifter och rutiner och det är många, vilket verksamhetsbeskrivningen visar. Och jag har fortfarande mycket att sätta mig in i.

Jag har också fått se frågor ur nya perspektiv under det här året. En sak som har blivit tydlig för mig är att i stort sett alla de frågor som vi arbetar med inom SSR är miljöfrågor. Miljö det är inget abstrakt begrepp. Tvärtom. Miljön utgör våra naturliga förutsättningar och är basen för att upprätthålla vår kultur. Miljön berör alla aspekter av våra liv och vår omgivning och därför är alla frågor miljöfrågor.

Miljön i Sápmi är känslig. Naturen utsätts allt mer för slitage och skador som inte kan återställas inom en överskådlig framtid. Marker har förändrats till följd av exempelvis skogsbruket och försvunnit genom vattenkraftsutbyggnader. Marken kan också påverkas genom vårt eget nyttjande.

Vi vill leva i ett livskraftigt Sápmi där vi alla – människan, djuren och naturen - kan långsiktig och hållbart vidareutvecklas även när stora förändringar sker. I vår samiska livsform utgör närkonsumtion, självhushållning, småskalighet och låg resursförbrukning självklara ingredienser. Det är kanske inte sånt vi tänker på men något vi bör vara stolta över. En livskraftig natur förutsätter att alla brukar den med stor försiktighet. Därför är det ytterst viktigt för oss att vi själva använder naturen så försiktigt och respektfullt som möjligt. När vi värnar om naturen så värnar vi samtidigt om vår kultur.

Här i detta område kan man tydligt se vattenkraftens påverkan på miljön och därmed också rennäringen. Ytterligare ingrepp i naturen planeras med gruvor och vindkraftsparker. Det ser ut som om oavsett vilken resurs samhället behöver så är det på rennäringens betesmarker det skall ske. Nu är det vindkraften som är på tapeten. Vindkraften målas ofta ut som miljövänlig, men fel placering kan leda till stora negativa

konsekvenser för omgivningen. Under året har SSR arbetat intensivt med just vindkraftsfrågor. Vi arbetar för att de projekt som genomförs ska bedrivas på ett sätt som respekterar den samiska markanvändningen och våra samiska rättigheter.

Klimatförändringen är något som vi samer måste ta på fullaste allvar. Det Arktiska området kommer att påverkas mer än andra delar av världen enligt forskare. Urbefolkningar och våra näringar påverkas i större omfattning än andra människor. Redan några graders varmare medeltemperatur kommer t.ex. att påverka rennäringen. Risker finns att vi kommer att tvingas att i alla fall under en övergångsperiod kompensera försvårat bete med alternativt foder. Förluster av betesmarker kan också i en förlängning leda till utfodring i större skala. Vad händer då med det naturbetande renköttet som vi i dag vill marknadsföra? Här krävs genomarbetade strategier.

Det finns nog inte ett landsmöte där rovdjursfrågan inte har diskuterats. Och det här är ju i grund och botten en miljöfråga. Det handlar om balansen i naturen. Om förhållandet mellan rovdjur och bytesdjur. Det handlar inte om hat mot rovdjur, utan om vårt ansvar för renen och vår möjlighet att fortsätta att bedriva renskötsel. Rovdjursfrågan är prioriterad av SSR och vi har under det gångna året fokuserat ännu mer på den än tidigare. Vi får så gott som dagligen mycket oroande signaler från våra medlemmar om rovdjursituationen. Därför har rovdjursfrågan upptagit mycket av vår tid.

Vi har i dag en rovdjursstam som i numerär aldrig varit så stor i modern tid och rovdjurens predation på ren har medfört att det finns flera samebyar som inte slaktat mer än matrenar för sitt eget behov för att inte påskynda den kolappphas de är inne i. Vi måste synliggöra och försöka få förståelse för de problem som uppstår med rovdjuren. Här behöver vi mera hjälp av er i samebyarna att dokumentera de förluster som ni faktiskt har. De siffror och underlag som vi presentera skall vara trovärdiga och relevanta, och där är det underlag som ni från byarna presenterar oerhört viktiga för oss i SSR om vi skall nå bättre resultat i frågan.

En viktig fråga som ligger framför oss är att jobba med toleransnivåer för samebyarna. Det innebär att få fram hur stora rovdjursförluster man kan tolerera i respektive sameby. Det kan variera beroende på hur det samlade intrången i övrigt ser ut i en sameby. Detta är en fråga som har koppling till den arbetsgrupp som inrättats på mitt initiativ med kvinnlig och manlig representation och med geografisk spridning, som skall jobba med att bl.a. definiera vad som är en långsiktigt hållbar rennäring. Detta är ett mångårigt arbete som nu inleds och skall belysa alla inre och yttre faktorer som påverkar rennäringen. Vi kommer att sanktionera detta arbete på regionala möten samt Landsmöten. Gruppen har haft sitt första möte i slutet av maj och skall kompletteras med ytterligare namn från den norra regionen innan nästa möte.

SSR jobbar nu också tillsammans med Norska reindriftssamers landsförbund och med SBRS i Finland för att om möjligt hitta finansiering av ett interregprojekt som bland annat skall utforma en för rennäringen gemensam rovdjurspolitik i Sapmi.

En annan viktig och aktuell miljöfråga är Laponiaprocessen. Samebyarna inom Laponia, Gällivare och Jokkmokks kommuner, Naturvårdsverket samt Länsstyrelsen i Norrbotten överlämnade i början av juni ett enat förslag till förvaltning av världsarvet Laponia till

regeringen. Förslaget är att bilda en förening med en samisk majoritet som har till uppgift att sköta förvaltningen av Laponia. Det är med stor tillfredsställelse vi nu kan ta del av ett mångårigt arbete där samebyarna föreslås får ett reellt inflytande i förvaltningen av området. Det är vår stora förhoppning att nu regeringen godkänner det lagda förslaget och att vi i framtiden får se liknande överenskommelser och förvaltningsplaner på andra platser i Sápmi.

Skogsfrågan är i grunden också en miljöfråga. Hur ska skogsbruket bedrivas för att naturen ska klara av det och för andra intressen också ska ha förutsättningar att överleva och utvecklas? För rennäringens del handlar det om att också i framtiden ha tillgång till renbete för att kunna bedriva en livskraftig renskötsel.

SSR har deltagit i arbetet med att förhandla fram en ny standard i FSC, det skogscertifieringssystem som vi valt att medverka i. Arbetet har pågått i sju år och standarden började gälla nu den 1 juni. Även om det fortfarande finns mycket att göra är standarden en tydlig förbättring för rennäringen. Men för att den ska ge effekt måste vi också lära oss att använda den. Därför rekommenderar jag att ni lär er den och använder den. Den ger oss nya möjligheter som går utöver lagen.

Dialog och samverkan mellan rennäring – jordbruk och familjeskogsbruk har återupptagits efter att ha varit vilande en tid. Det rör sig om areella näringar som helt eller delvis använder samma marker och det är av stor vikt att vi har kännedom om parternas förutsättningar och behov. Ett av målen med detta arbete är att vi efter projektet bör kunna prata med varandra utan att ett projekt skall leda det hela och jag ser verkligen fram emot det fortsatta arbetet.

En annan fråga som rör vår miljö är faktiskt språkfrågan. Språket är en viktig del av vår livsmiljö. Här har det hänt positiva saker under året. Utökningen av förvaltningskommunerna där språket ges resurser att utvecklas är mycket positiv. Nu återstår arbetet lokalt i kommunerna att utforma detta arbete. Här har sameföreningarna och samebyarna en mycket viktig roll att fylla. Ofta är det sameföreningarna som gör en stor insats för att synliggöra den samiska närvaron i lokalsamhället. Och SSR ska givetvis ge stöd också i detta viktiga arbete.

Nu lämnar jag miljöfrågorna och övergår till en viktig fråga för SSRs fortsatta existens. Det gäller våra ekonomiska förutsättningar.

En period som påverkade SSRs historia var under Sametingets tillkomst 1993. SSR var positivt till att ett sameting skulle förverkligas och våra medlemmar röstade för detta på ett extra landsmöte i Luleå hösten 1992. Jag tror att SSR var i den positionen vid det tillfället, som den ledande riksorganisationen, att hade medlemmarna röstat nej så hade inte Sametinget förverkligats i det läget. Sametinget inrättades och nu skulle samerna få ett eget samiskt folkvalt organ som i självbestämmandets anda skulle få möjlighet att bestämma över egna angelägenheter.

Som en del i detta inrättade man Sametingets kulturråd som bland annat fick ansvaret för att samefondens medel skulle fördelas ut till näringsorganisationer och föreningar. Pengarna från Samefonden är framförallt medel från jakt- och fiskeupplåtelse,

intrångsersättningar och försäljning av mark på samebyarnas marker ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Det är alltså samebyarnas pengar kulturrådet skall fördela. Det har nu kommit till vår kännedom att vissa samepolitiska partier vill driva igenom stora förändringar i Kulturrådet vad gäller fördelningen av dessa medel och en dramatisk nedskärning av SSRs anslag kan bli resultatet. Redan årets anslag reducerades med ca 8 %. Det här är mycket oroande för SSRs verksamhet. Möjligheterna att tillvarata samebyarnas och sameföreningarnas intressen försvåras betydligt om detta realiserar. SSR är beroende av ett årligt fast anslag för sin basverksamhet, man kan inte bara bedriva verksamhet via projektfinansiering utan det krävs ett grundanslag så att man kan bedriva en basverksamhet.

SSR kommer inte att stillatigande se på om organisationen åderlåts på medel så att basverksamheten hotas. Paradoxsalt nog är det Sametinget som vi för nästan 20 år sedan var med och bildade som nu hotar att försvåra SSRs verksamhet. Jag vill också peka på att just EU-medlen har gett oss samer helt nya möjligheter att bedriva projekt för att utveckla vårt samhälle. Jag vill här passa på att skicka med en hälsning till Sametinget att se till att jobba aktivt med kommande programperiod så att vi samer också i fortsättningen skall ha denna möjlighet att utveckla vår framtid. SSR deltar gärna i detta arbete. EU medel är en möjlighet men idag finns det en del problem när man skall söka dessa medel. För att öka tillgängligheten till EU medel så skulle jag vilja att hela svenska Sápmi hanterades av ett beslutskontor samt att byråkratin kring stöden förenklades.

Så vill jag nämna något om de ämnen som kommer att behandlas under detta landsmöte.

En ny samepolitik har diskuterats återkommande under SSRs landsmöten. Under mer än 100 år har utredningar genomförts om hur samepolitiken ska förändras och detta har fortfarande inte lett till resultat. Under hösten 2009 presenterade alliansregeringen ett förslag till förändringar som bland annat innebar stora förändringar i samebyarnas sammansättning och organisation. Detta förslag förkastades av en enhällig samisk befolkning via sina organisationer och företrädare. Den aviserade propositionen som skulle lösa många samiska frågor återkallades bland annat på grund av det kompakta motståndet från samiskt håll. Här fick vi ett mått på den styrka som ligger i att vara eniga i frågor som berör och påverkar oss samer.

Under landsmötet är temat framtidens samepolitik. SSR vill ta initiativet i diskussionerna om den framtida samepolitiken och vår förhoppning är att vi genom vårt arbete kan visa på lösningar för framtiden. Jag ser verkligen fram emot att höra om andras erfarenheter och också lyssna till er medlemmar hur ni ser på detta viktiga arbete. Det handlar om vår gemensamma framtid och mycket står på spel. Nu har vi verkligen chansen att påverka hur vi vill att vårt samiska samhälle ska se ut.

Vår avsikt har hela tiden varit att under detta landsmöte fatta ett gemensamt beslut om förslaget till Renbeteskonvention. Men den aviserade remissen från departementet har inte kommit under det gångna året. Förra veckan landade så till slut remissen på vårt bord. Men våra medlemmar har inte haft möjligheten att diskutera förslaget i sin helhet och därför kan inga beslut fattas under detta möte. Vi måste nu ge alla samebyar

möjlighet att ta ställning till förslaget. SSR kommer därför att kalla till ett extra landsmöte efter sommaren.

Nu tänker jag snart avsluta det här inledningsanförandet. Men jag vill först uppmärksamma en jubilar.

SSR firar i år 60 år som organisation och detta kommer att uppmärksammas här under Landsmötet. 60 år med många med och motgångar. 60 år med många starka samiska ledare och profiler som ofta med små resurser och dåliga kommunikationer kämpat för sina och andra samers livsvillkor.

Jag brukar ofta tänka på att vi trots alla förändringar fortfarande finns kvar och är en organisation att räkna med. Det tror jag att vi kommer att vara också i fortsättningen om vi bara på ett ännu bättre sätt lyckas ta tillvara samisk traditionell kunskap genom förnyelse. Igår under ombudsmötet presenterades utkastet till ett nytt visionsdokument, Njunjes, för våra ombud. När det dokumentet är färdigt kommer vi att ha en vision som ska leda oss framåt i vårt arbete och ge oss en gemensam värdegrund och gemensamma strategier.

Vi samer står inför stora utmaningar. Men jag tror att med gemensamma krafter, samarbete och väl genomtänkta och formulerade strategier som också är begripliga för vår omvärld så kommer vi att kunna påverka vår framtid och bevara och utveckla våra näringar och kultur i en positiv riktning. Se detta landsmöte som en möjlighet att vara med och påverka denna framtid.

Med dessa ord öppnar jag 2010 års Landsmöte här i Hemavan.